

Universiteit Leiden

2026 - 2027

Faculteit Governance and Global Affairs

**Regels en richtlijnen van de
examencommissie van de opleidingen:**

**Bestuurskunde (BSc)
Management van de Publieke Sector (MSc)
Public Administration (MSc)**

zoals bedoeld in 7.12b lid 3 van de WHW

Volgens dit artikel stelt de examencommissie regels vast over de uitvoering van de taken en bevoegdheden die wettelijk aan de examencommissies zijn toegekend en de maatregelen die de examencommissie in dat verband kan nemen. De regels moeten passen binnen het kader van de vastgestelde model Onderwijs- en examenregeling Universiteit Leiden (OER).

Vastgesteld op 21 augustus 2026

Contents

Hoofdstuk 1	Algemene bepalingen	4
Artikel 1.1	Toepasselijkheid	4
Artikel 1.2	Begripsbepaling	4
Hoofdstuk 2	Taken en werkwijze van de examencommissie	5
Artikel 2.1	Voorzitter, secretaris en extern lid	5
Artikel 2.2	Taken en bevoegdheden van de examencommissie	5
Artikel 2.3	Werkwijze	6
Hoofdstuk 3	Aanwijzing examinatoren	7
Hoofdstuk 4	Toetsing	7
Artikel 4.1	Vorm van de tentamens	7
Artikel 4.2	Kwaliteitsborging van tentamens	7
Artikel 4.3	Toegangseisen voor tentamens en praktische oefeningen	8
Artikel 4.4	Data van de tentamens	9
Artikel 4.5	Aanmelding en terugtrekking tentamens	9
Artikel 4.6	Het afnemen van de tentamens en de orde tijdens een tentamen	9
Artikel 4.7	Tentamens met gebruik van proctoring	10
Artikel 4.8	Doeltreffende voorziening in geval van functiebeperking	10
Artikel 4.9	Orde tijdens een practicum	10
Artikel 4.10	Mondelinge tentamens	11
Artikel 4.11	Beoordeling en compensatie	11
Artikel 4.12	Beoordeling eindwerkstuk	11
Artikel 4.13	Geldigheidsduur van tentamens	12
Artikel 4.14	Inzage en nabespreking	12
Artikel 4.15	Vrijstelling van het afleggen van tentamens en van deelname aan praktische oefeningen ...	12
Artikel 4.16	Invulling vrije keuze- en extracurriculaire ruimte	12
Artikel 4.17	Bewaartermijnen	13
Hoofdstuk 5	Examens en getuigschriften	13
Artikel 5.1	Het afleggen van het examen	13
Artikel 5.2	Goedkeuring van examenprogramma's	13
Artikel 5.3	Getuigschrift en diplomasupplement	13
Artikel 5.4	Examenjudicium	14
Artikel 5.5	Bewaartermijnen	14
Artikel 5.6	Uitsluiting van de opleiding of bepaalde onderdelen daarvan	14
Hoofdstuk 6	Fraude, onregelmatigheid en plagiaat	14
Artikel 6.1	Fraude	14
Artikel 6.2	Meegebrachte teksten	15
Artikel 6.3	Door de examinerator te treffen maatregelen bij onregelmatigheid of fraude	15
Artikel 6.4	Door de examencommissie te treffen sancties bij onregelmatigheid of fraude	16
Artikel 6.5	Te treffen maatregelen naar aanleiding van plagiaat	16

Artikel 6.6	Onregelmatigheden.....	17
Hoofdstuk 7	Het bindend studieadvies én het besluit studievoortgang	17
Artikel 7.1	Dossiervorming bindend studieadvies.....	17
Artikel 7.2	Het bindend studieadvies	17
Artikel 7.3	Het besluit studievoortgang internationale studenten (MoMi)	17
Hoofdstuk 8	Klachten en beroepen.....	18
Artikel 8.1	Indiening.....	18
Artikel 8.2	Behandeling van klachten	18
Artikel 8.3	Behandeling van beroepen.....	18
Hoofdstuk 9	Jaarlijkse verslaggeving.....	18
Artikel 9.1	Verslaggeving.....	18
Hoofdstuk 10	Slotbepalingen	18
Artikel 10.1	Bijzondere omstandigheden	18
Artikel 10.2	Wijzigingen.....	18
Artikel 10.3	Inwerkingtreding.....	18
Bijlagen.....		18
BIJLAGE 1.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.	
GEDRAGSCODE PLAGIAAT UNIVERSITEIT LEIDEN	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.	
BIJLAGE 2	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.	
Huisregels studenten tentamens Faculteit Governance and Global Affairs	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.	

Hoofdstuk 1

Algemene bepalingen

Artikel 1.1 Toepasselijkheid

1. Deze regels zijn vastgesteld door de examencommissie en van toepassing op de tentamens en examens van de opleiding(en) Bestuurskunde, Management van de Publieke Sector en Public Administration van de Universiteit Leiden, hierna te noemen de opleiding.
2. Deze regels en richtlijnen worden in het Nederlands en Engels vastgesteld. Indien er onverhoopt verschillen zijn tussen de beide versies, is de Nederlandse versie leidend.

Artikel 1.2 Begripsbepaling

AI-software:	Artificiële of kunstmatige intelligentie (AI) is de mogelijkheid van een machine om mensachtige vaardigheden te vertonen zoals redeneren, leren, plannen en creativiteit. ¹ Vormen van AI-software zijn onder meer virtuele assistentie, software voor beeldanalyse, zoekmachines, systemen voor spraak- en gezichtsherkenning, (zelflerende) applicaties die zelfstandig in staat zijn om bestaande of nieuwe verbanden en/of patronen te ontdekken in (big) data en zelfstandig beslissingen te nemen, AI-chatbots (zoals ChatGPT, Copilot, Gemini, Claude, Perplexity, Mistral, DeepSeek) en andere Large Language Models;
Generatieve AI:	Generatieve AI (GenAI) is een vorm van kunstmatige intelligentie waarbij, op verzoek van een gebruiker (het zogenaamde 'prompten'), complexe algoritmes worden ingezet om nieuwe content te genereren zoals tekst, afbeeldingen, computercode of video's;
Tentamen:	een onderzoek naar de kennis, het inzicht en de vaardigheden van de student met betrekking tot een bepaalde onderwijseenheid, alsmede de beoordeling van de uitkomsten van dat onderzoek (overeenkomstig artikel 7.10 van de wet). Het onderzoek kan zowel schriftelijk, mondeling als digitaal, of een combinatie hiervan, plaatsvinden. Een tentamen kan uit meerdere deeltentamens bestaan. Uitsluitend aan een tentamen zijn studiepunten verbonden. Het onderzoek wordt uitgevoerd conform de door de examencommissie bepaalde werkwijze voor de kwaliteitsborging van tentamens en examens; De onderlinge weging is vastgelegd in de OER en de Studiegids;
OER:	de door het faculteitsbestuur vastgestelde Onderwijs- en examenregeling van de opleiding;
Praktische oefening:	een praktische oefening als (onderdeel van) een tentamen of examen als bedoeld in artikel 7.13, tweede lid, onder d van de wet, in één van de volgende vormen: - het maken van een scriptie/eindwerkstuk/afstudeerverslag/eindwerk van een opleiding, - het maken van een werkstuk of een proefontwerp, - het uitvoeren van een onderzoekopdracht, - het deelnemen aan veldwerk of een excursie, - het doorlopen van een stage, of - het deelnemen aan een andere onderwijsleeractiviteit die gericht is op het verwerven van bepaalde vaardigheden;
Surveillant:	degene die door of namens het faculteitsbestuur is belast met het feitelijke toezicht, zowel fysiek als digitaal, met proctoring, op de orde tijdens een tentamen.
Eerste beoordelaar:	de examinerator die (als eerste) de scriptie/het eindwerkstuk/het afstudeerverslag begeleidt, leest en

---

¹ https://www.europarl.europa.eu/news/nl/headlines/society/20200827STO85804/wat-is-artificiele-intelligentie-en-hoe-wordt-het-gebruikt?at_campaign=20234-Digital&at_medium=Google_Ads&at_platform=Search&at_creation=DSA&at_goal=TR_G&at_audience=&at_topic=Artificial_Intelligence&gclid=Cj0KCQjw7uSkBhDGARIsAMCZNJtvmvZiYs2g9giVER1E3cc7On7XCNWrwQZ9kIC5kZVhru7tURsuBfsaAqqpEALw_wcB

beoordeelt

Tweede beoordelaar: de examiner die (als tweede) de scriptie/het eindwerkstuk/het afstudeerverslag leest en beoordeelt

Derde beoordelaar: Door de examencommissie aangewezen derde examiner in geval eerste en tweede beoordelaar niet tot één oordeel over de scriptie/het eindwerkstuk/het afstudeerverslag kunnen komen

Wet: Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek WHW

Voor het overige hebben de begrippen de betekenis die de WHW of de OER daaraan verbindt.

Hoofdstuk 2 Taken en werkwijze van de examencommissie

Artikel 2.1 Voorzitter, secretaris en extern lid

2.1.1 De examencommissie heeft een voorzitter en een plaatsvervangend voorzitter.

2.1.2 Aan de examencommissie kan een ambtelijk secretaris worden toegewezen.

2.1.3 De examencommissie heeft een extern lid. Deze heeft de volgende taken:

- a. Het extern lid komt ten minste tweemaal per jaar een dag op bezoek, en neemt deel aan een vergadering van de examencommissie;
- b. Het extern lid krijgt toegang tot een overzicht met de vakken inclusief de eindtermen, zoals vermeld in de e-Studiegids, de van toepassing zijnde onderwijs- en examenregelingen (OER), alsmede tentamens, richtlijnen voor antwoorden en cijferlijsten van de vakken;
- c. Het extern lid neemt een steekproef van schriftelijke deeltentamens en bachelor- en masterscripties;
- d. Het extern lid rapporteert over de kwaliteit van de beoordeling (zonder recht op invloed op feitelijke beoordeling) aan de voorzitter van de examencommissie.

Artikel 2.2 Taken en bevoegdheden van de examencommissie

2.2.1 De examencommissie is het orgaan dat de opdracht heeft op objectieve en deskundige wijze vast te stellen of een student voldoet aan de voorwaarden die de onderwijs- en examenregeling stelt ten aanzien van kennis, inzicht en vaardigheden die nodig zijn voor het verkrijgen van een graad.

2.2.2 De examencommissie heeft de volgende taken en bevoegdheden:

I. Algemene taken

- a. het borgen van de kwaliteit van de tentamens en examens;
- b. het borgen van de kwaliteit van de organisatie en de procedures rondom tentamens en examens;
- c. in de bacheloropleiding het namens het faculteitsbestuur uitbrengen van het (bindend) studieadvies als bedoeld in artikel 7.8b van de wet én de Regeling Bindend Studieadvies Universiteit Leiden;
- d. in de bacheloropleiding, in de premaster, de educatieve module en in de masteropleiding het namens het college van bestuur uitbrengen van het besluit studievoortgang aan studenten met een verblijfsvergunning als bedoeld in het Vreemdelingenbesluit 2000 én de Regeling studievoortgang studenten met een verblijfsvergunning voor studie Universiteit Leiden²;
- e. het jaarlijks opstellen van een verslag van haar werkzaamheden voor het faculteitsbestuur;

II. Opleidingsprogramma en examen

- f. het door de meest daarvoor in aanmerking komende examencommissie verlenen van toestemming aan een student om een door die student samengesteld programma als bedoeld in artikel 7.3j van de wet te volgen, waarvan het examen leidt tot het verkrijgen van een graad, waarbij de examencommissie tevens aangeeft tot welke opleiding van de instelling dat programma wordt geacht te behoren voor de toepassing van deze wet;
- g. het goedkeuren in individuele gevallen van de keuze van onderwijseenheden die tot de opleiding behoren;

² De Regeling studievoortgang internationale studenten (MoMi) 2024 Universiteit Leiden is in het traject van de bestuurlijke besluitvorming. Het streven is dat deze regeling per 1 september 2024 of zo spoedig mogelijk daarna in werking treedt.

- h. het vaststellen, voor zover het faculteitsbestuur dat heeft bepaald als voorwaarde voor het afleggen van examens of onderdelen daarvan, dat het bewijs is geleverd van voldoende beheersing van de Nederlandse taal voor het met vrucht kunnen volgen van het onderwijs door degene aan wie vrijstelling is verleend van de vooropleidingseis als bedoeld in artikel 7.24 van de wet op grond van het bezit van een buiten Nederland afgegeven diploma, dan wel in geval vrijstelling is verleend van de toegangseis voor de postpropedeutische fase van de opleiding;
- i. het uitreiken van een getuigschrift en een supplement uitgereikt als bedoeld in artikel 7.11, vierde lid, van de wet ten bewijze dat het examen met goed gevolg is afgelegd;
- j. het afgeven van een verklaring waarin in elk geval de tentamens zijn vermeld die door betrokkene met goed gevolg zijn afgelegd in geval een student meer dan een tentamen met goed gevolg heeft afgelegd doch aan wie geen getuigschrift als bedoeld onder h. kan worden uitgereikt;

III. Tentamens en vrijstellingen

- k. het vaststellen van richtlijnen en aanwijzingen binnen het kader van de onderwijs- en examenregeling om de uitslag van tentamens en examens te beoordelen en vast te stellen (onder meer de zak-slaagregeling);
- l. het verlenen van vrijstelling voor het afleggen van één of meer tentamens op een van de gronden die zijn vermeld in de onderwijs- en examenregeling;
- m. het in voorkomende gevallen verlengen van de in de onderwijs- en examenregeling bepaalde geldigheidsduur van met goed gevolg afgelegde tentamens;
- n. het in bijzondere gevallen bepalen of een tentamen mondeling, schriftelijk, digitaal, fysiek of op een andere wijze wordt afgelegd, in afwijking van hetgeen daarover in de onderwijs- en examenregeling is geregeld;
- o. het in bijzondere gevallen bepalen of een tentamen in openbaarheid wordt afgenomen, in afwijking van hetgeen daarover in de onderwijs- en examenregeling is geregeld;
- p. het al dan niet onder oplegging van vervangende eisen verlenen van vrijstelling van de verplichting tot het deelnemen aan praktische oefeningen met het oog op de toelating tot het afleggen van het desbetreffende tentamen;
- q. het nemen van maatregelen en het opleggen van sancties indien een student of extraneus fraudeert.
- r. het toekennen van doeltreffende voorzieningen voor het volgen van onderwijs en afleggen van tentamens aan studenten met een functiebeperking als bedoeld in de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte;
- s. het aanwijzen van examinatoren;

Artikel 2.3   Werkwijze

- 2.3.1 De examencommissie beslist bij gewone meerderheid van stemmen. Bij staking der stemmen geeft het oordeel van de voorzitter de doorslag.
- 2.3.2 De examencommissie kan haar leden dan wel anderen die daarvoor gezien hun functie in aanmerking komen, schriftelijk mandateren tot het nemen van bepaalde besluiten. De commissie kan de gemandateerde instructies geven ter zake van de uitoefening van de gemandateerde bevoegdheid.
- 2.3.3 De gemandateerde neemt besluiten op basis van de OER, de onderhavige Regels en Richtlijnen en eerder gevormd beleid. De gemandateerde personen dan wel instanties leggen verantwoording af over hun handelen. Er wordt vastgelegd hoe deze verantwoording plaatsvindt. Bij afwijkingen van eerder gevormd beleid beslist de gehele examencommissie.
- 2.3.4 De examencommissie heeft in ieder geval het volgende vastgelegd:
  - a. de samenstelling van de examencommissie;
  - b. de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de voorzitter, plaatsvervangend voorzitter, overige leden en ambtelijk secretaris;
  - c. taken die gemandateerd worden én aan welke functionaris die taken gemandateerd worden, inclusief wijze van verantwoording over besluitvorming;
  - d. vergaderfrequentie, openbaarheid en geheimhouding;
  - e. wijze van verslaglegging en archivering van vergaderingen en besluiten;
  - f. interne werkwijze ten aanzien van:
    - aanwijzing examinatoren;
    - borging kwaliteit van tentamens;
    - aanvragen vrijstelling;
    - fraude;

- BSA.
  - Besluit studievoortgang (MoMi)
- g. registratie van de handtekeningen van de leden.

Hoofdstuk 3   Aanwijzing examinatoren

- 3.1.1 Voor de aanvang van elk studiejaar en verder zo vaak als dat noodzakelijk is wijst de examencommissie voor het afnemen van tentamens en het vaststellen van de uitslag daarvan examinatoren aan en maakt dit schriftelijk aan de examinatoren bekend.
- 3.1.2 Een examiner beschikt over vakdeskundigheid en toetsdeskundigheid overeenkomstig de normen voor kwaliteitsborging genoemd in artikel 4.2.
- 3.1.3 De examencommissie kan meer dan één examiner voor een tentamen aanwijzen.
- 3.1.4 De examencommissie kan externe examinatoren aanwijzen. Zij vergewist zich ervan dat deze examinatoren voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen. De externe examinatoren ontvangen een aanstellingsbrief van de examencommissie waarin vermeld staat dat zij zijn aangewezen als externe examiner en voor het afnemen van welk tentamen zij aangewezen zijn.
- 3.1.5 De examencommissie maakt de aangewezen examinatoren bekend aan de studenten en betrokken medewerkers. De bekendmaking gebeurt door publicatie op de website van de desbetreffende opleiding.
- 3.1.6 De examencommissie kan de aanwijzing om gewichtige redenen ongedaan maken.
- 3.1.7 De examinatoren verstrekken de examencommissie de gevraagde inlichtingen.

Hoofdstuk 4   Toetsing

Artikel 4.1   Vorm van de tentamens

- 4.1.1 De vorm van de tentamens is vastgelegd in de OER en de Studiegids. In bijzondere gevallen kan de examencommissie in overleg met de examiner besluiten dat het tentamen in een andere vorm dan aangegeven zal plaatsvinden. De examiner maakt ten minste 25 werkdagen voorafgaand aan het afnemen van het tentamen namens de examencommissie bekend op welke wijze dit zal worden afgenomen.
- 4.1.2 De examencommissie kan op gemotiveerd verzoek van de student toestaan dat een tentamen op andere wijze wordt afgelegd dan in de OER en de Studiegids is vastgelegd. De examencommissie beslist na overleg met de examiner, binnen tien werkdagen na ontvangst van het verzoek.
- 4.1.3 Tentaminering kan groepsgewijs plaatsvinden. Er vindt een individuele beoordeling plaats ingeval een presentatie, onderzoek, verslag of andere onderwijsprestatie in groepsverband wordt verricht.
- 4.1.4 De voorwaarden waaronder deeltentamens elkaar kunnen compenseren wordt beschreven in artikel 4.10 van deze Regels & Richtlijnen.

Artikel 4.2   Kwaliteitsborging van tentamens

- 4.2.1 Elk tentamen omvat een onderzoek naar de kennis, het inzicht en de vaardigheden van de student, alsmede de beoordeling van de uitkomsten van dat onderzoek.
- 4.2.2 De vragen en opgaven van een tentamen zijn duidelijk en ondubbelzinnig en bevatten voldoende aanwijzingen voor de vereiste detaillering van de antwoorden.
- 4.2.3 Het tentamen is geschikt en dient uitsluitend om te onderzoeken of de student de kwaliteiten heeft verworven die tevoren als doel van de betrokken onderwijseenheid zijn vastgesteld en die zijn vastgelegd in de Studiegids.
- 4.2.4 Het tentamen is zo specifiek dat alleen de studenten die de stof voldoende beheersen de vragen goed kunnen beantwoorden. Het tentamen is afgestemd op het niveau van de onderwijseenheid.
- 4.2.5 De vragen en opgaven van het tentamen zijn zo evenwichtig mogelijk gespreid over de examenstof.
- 4.2.6 De vragen en opgaven van het tentamen hebben uitsluitend betrekking op de tevoren bekend gemaakte examenstof. Voor studenten is het vooraf duidelijk hoe en waarop zij beoordeeld worden.
- 4.2.7 De vragen en opgaven van een tentamen worden door tenminste twee examinatoren ontworpen. (vier-ogenprincipe).

- 4.2.8 De duur van elk tentamen is zodanig dat de student redelijkerwijs voldoende tijd heeft om de vragen te beantwoorden en/of de opgaven te maken.
- 4.2.9 De beoordeling van schriftelijke of digitale tentamens geschiedt aan de hand van te voren schriftelijk vastgestelde normen.
- 4.2.10 De werkwijze rond de kwaliteitsborging van tentamens is vastgelegd door de examencommissie.
- 4.2.11 De examencommissie beoordeelt steekproefsgewijs de validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de tentamens. Het resultaat van de beoordeling wordt besproken met de betrokken examiner of examinatoren.
- 4.2.12 Daarnaast kan de examencommissie een onderzoek instellen naar de validiteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid van het tentamen wanneer evaluaties of resultaten hiertoe aanleiding geven.
- 4.2.13 Bij de in 4.2.11 en 4.2.12 bedoelde beoordeling kan de examencommissie zich laten bijstaan door deskundigen.
- 4.2.14 De examencommissie borgt de kwaliteit van de wijze waarop het surveilleren zowel fysiek als digitaal, wordt uitgevoerd en besteed in ieder geval aandacht aan de volgende onderdelen:
- of er voldoende maatregelen worden genomen om te voorkomen dat er tijdens het tentamen wordt gefraudeerd;
  - of de identiteit van de student die het tentamen aflegt geverifieerd kan worden;
  - of bevestigd kan worden dat het tentamen binnen de gestelde termijn is afgerond.

Artikel 4.3 Toegangseisen voor tentamens en praktische oefeningen

- 4.3.1 De examiner vergewist zich ervan dat is voldaan aan de voorwaarden voor toelating tot het tentamen die in de OER zijn vastgelegd dan wel voortvloeien uit de wet of een universitaire regeling.
- 4.3.2 Een verzoek als bedoeld in artikel 4.2.2 van de OER wordt alleen behandeld indien het vergezeld gaat van een studieplan en een overzicht van door het College van Bestuur erkende nevenactiviteiten waaraan de student heeft deelgenomen en/of voornemens is deel te nemen.
- 4.3.3 De student is niet verplicht deel te nemen aan de eerste tentamengelegenheid, om deel te mogen nemen aan de tweede tentamengelegenheid. Tweemaal per studiejaar wordt de gelegenheid geboden tot het afleggen van het tentamen verbonden aan elk van de onderwijseenheden die in dat jaar worden aangeboden. Indien het tentamen van een onderwijseenheid uit meer dan één deeltentamen bestaat, kan voorts in de vakbeschrijving in de Studiegids worden bepaald dat niet alle deeltentamens een herkansing kennen. In dat geval dient de student minimaal in staat te worden gesteld om in de tweede tentamengelegenheid het vak met een voldoende af te sluiten door een toets die representatief is voor het gevolgde vak. Voor praktische oefeningen die niet in hetzelfde studiejaar kunnen worden herkanst, kan de examiner in bijzondere gevallen bepalen dat een herkansingsopdracht wel in hetzelfde studiejaar mogelijk is. Een herkansingsopdracht moet recht doen aan de leerdoelen die bij de oorspronkelijke opdracht werden getoetst.
- 4.3.4 De student dient alle verplichte werkgroepbijeenkomsten van de desbetreffende onderwijseenheid te hebben bijgewoond, te hebben voorbereid en actief aan die bijeenkomsten deelgenomen. Betreft het een onderwijseenheid van 5 EC, dan wordt hierop voor niet meer dan één bijeenkomst een uitzondering gemaakt. De examiner kan een vervangende opdracht geven. De student die vaker afwezig is, kan door de examiner voor verdere deelname aan het vak uitgesloten worden.
- 4.3.5 De examencommissie kan een eenmalige extra kans geven voor het afleggen van een deeltentamen, indien een student nog één vak open heeft staan in het studieprogramma, waarvan normaal geen kansen meer open staan voor het afleggen van het deeltentamen in het betreffende blok, aan een eerdere gelegenheid heeft deelgenomen én de scriptie met goed gevolg heeft afgelegd. Deze extra kans geldt niet voor bachelor- en masterscripties.
- 4.3.6 De opleiding kent voorwaarden voor deelname aan en/of de beoordeling van onderzoekstages. Deze zijn beschreven in de e-Studiegids.
- 4.3.7 De opleiding kent aanvullende voorwaarden met betrekking tot voorkennis voor deelname aan onderwijseenheden, tentamens of praktische oefeningen. Deze zijn beschreven in de e-Studiegids.
- 4.3.8 De student die een voldoende wil herkansen als bedoeld in artikel 4.1.8 van de OER, herkanst, wanneer het eindcijfer is opgebouwd uit deelcijfers, één daarvoor in aanmerking komend deelcijfer om het voldoende eindcijfer op te kunnen hogen.

Artikel 4.4   Data van de tentamens

- 4.4.1   Voor zover die niet in de OER en de Studiegids zijn vastgelegd, worden de data waarop tentamens schriftelijk fysiek of digitaal worden afgenomen uiterlijk een maand voor de aanvang van het studiejaar namens de examencommissie vastgesteld en bekendgemaakt, tenzij als gevolg van overmacht de datum niet eerder dan 5 werkdagen vooraf kan worden meegedeeld.
- 4.4.2   Van het bepaalde in het 4.4.1 kan worden afgeweken in geval van overmacht, na ontvangen advies van de opleidingscommissie en indien belangen van de studenten daardoor redelijkerwijze niet worden geschaad.
- 4.4.3   De data voor mondelinge tentamens worden vastgesteld door de examiner, indien mogelijk in goed overleg met de student.
- 4.4.4   De data voor het inleveren van praktische oefeningen (indien relevant) worden vastgesteld door de examiner en bij aanvang van de onderwijseenheid gecommuniceerd aan de studenten. De uiterste datum voor het inleveren van praktische oefeningen is niet langer dan 1 week na de tentamenperiode van het blok waarin de desbetreffende onderwijseenheid gedoceerd wordt. Voor herkansingen van praktische oefeningen geldt dezelfde termijn als voor de tentamenperiode waarin de herkansingen van het desbetreffende blok vallen. Deze regeling geldt niet voor bachelor- en masterscripties, waar aparte inleveringstermijnen zijn uitgewerkt door de examencommissie.

Artikel 4.5   Aanmelding en terugtrekking tentamens

Een tentamen kan niet worden afgelegd of het resultaat daarvan beoordeeld dan nadat de student zich voor deelname heeft aangemeld volgens de procedure in het geldende Inschrijfprotocol als bedoeld in de OER.

Artikel 4.6   Het afnemen van de tentamens en de orde tijdens een tentamen

- 4.6.1   Bij tentamens die fysiek of digitaal op afstand worden afgenomen kan de examencommissie op verzoek van het faculteitsbestuur of vanuit het oogpunt van de kwaliteit van toetsing een advies geven over de inzet van middelen, zoals surveillanten of proctoring, ter voorkoming van fraude.
- 4.6.2   De student dient zich op verzoek van of vanwege de examiner deugdelijk te legitimeren met diens collegekaart en wettig legitimatiebewijs.
- 4.6.3   Bij tentamens die digitaal op afstand worden afgenomen kan de examencommissie bepalen dat de student voorafgaand aan het tentamen een volledig ingevulde 'Verklaring van originaliteit' inlevert.
- 4.6.4   Studenten worden tot uiterlijk 45 minuten na de vastgestelde aanvangstijd toegelaten tot de ruimte waarin het tentamen wordt afgenomen en kunnen niet eerder dan een uur voor het vastgestelde eindtijdstip van het tentamen het afleggen daarvan beëindigen, tenzij de examiner daarvoor toestemming geeft.
- 4.6.5   Bij tentamens die digitaal op afstand worden afgenomen worden studenten tot uiterlijk 30 minuten na de vastgestelde aanvangstijd toegelaten tot de (digitale) ruimte waarin het tentamen wordt afgenomen. De student neemt bij inlogproblemen direct contact op met de examiner.
- 4.6.6   Indien een tentamen digitaal wordt afgenomen en er sprake is van een technische storing bij de universiteit waardoor het tentamen geen verdere doorgang kan vinden, beslist de examencommissie of en wanneer een nieuw tentamen wordt gepland.
- 4.6.7   De student kan vanwege zwaarwegende privacybezwaren weigeren om deel te nemen aan een digitaal tentamen met proctoring. De student dient de examencommissie daarvan zo spoedig mogelijk op de hoogte te stellen. De student kan de examencommissie vragen om een alternatieve toets. De examencommissie kan besluiten een alternatieve toets toe te staan of besluiten dat de student moet wachten totdat het tentamen op andere wijze fysiek of digitaal kan worden afgenomen.
- 4.6.8   Communicatieapparatuur, waaronder mobiele telefoons, smart watches, smart phones dient gedurende het afnemen van het – digitale - tentamen te zijn uitgeschakeld. Een mobiele telefoon mag uitsluitend op tafel liggen voor het controleren van de digitale collegekaart en moet na die controle worden uitgeschakeld en uit het zicht worden gelegd. Andere elektronische apparatuur, anders dan communicatieapparatuur, mag niet worden gebruikt dan met voorafgaande toestemming van de examiner.
- 4.6.9   De student is verplicht de aanwijzingen van de examencommissie dan wel de examiner die voor de aanvang van het tentamen zijn gepubliceerd, alsmede aanwijzingen die tijdens en onmiddellijk na afloop van het

tentamen worden gegeven, op te volgen.

- 4.6.10 Indien een student de orde verstoort, krijgt die een waarschuwing. Indien de student de orde blijft verstoren, kan de examiner of surveillant de student verzoeken de zaal dan wel de digitale tentamenomgeving te verlaten. De examiner maakt dan een proces verbaal op. De examiner vertelt de betrokken student dat geen beoordeling van het tentamen plaatsvindt tot de examencommissie een uitspraak heeft gedaan.
- 4.6.11 De examiner stelt de examencommissie onverwijld schriftelijk in kennis van een maatregel genomen op grond van het bepaalde in 4.6.10.

Artikel 4.7 Tentamens met gebruik van proctoring

- 4.7.1 Via Brightspace worden de studenten uiterlijk 10 werkdagen van tevoren op de hoogte gebracht van de voorwaarden voor deelname aan een tentamen met proctoring en over de maximale duur van het tentamen.
- 4.7.2 Met deelname aan het tentamen gaat de student akkoord met het opnemen en het verzamelen van de data door het gebruikte proctoring systeem.
- 4.7.3 Als de examiner niet kan vaststellen dat aan alle voorwaarden uit dit artikel is voldaan kan de examiner niet vaststellen of de toets op een correcte wijze is afgenomen. De toets kan dan ongeldig worden verklaard.

Artikel 4.8 Doeltreffende voorziening in geval van functiebeperking

- 4.8.1 Een student met een functiebeperking als bedoeld in de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte heeft recht op doeltreffende voorzieningen bij een tentamen.
- 4.8.2 De examencommissie beslist op een verzoek om een doeltreffende voorziening met inachtneming van de wettelijke regels en de procedure zoals vastgelegd in het Protocol Studeren met een functiebeperking van de Universiteit Leiden.
- 4.8.3 Een verzoek om een doeltreffende voorziening bij een tentamen wordt ingediend via de tegel 'studeren met functiebeperking' in [uSis](#).
- 4.8.4 Een student met een functiebeperking kan een verzoek indienen voor een tentamenvoorziening voor tijdverlenging van 10 minuten extra tijd per uur voor het afleggen van een tentamen, via de tegel 'studeren met een functiebeperking' in [uSis](#). Een student is verplicht adequate bewijsstukken in te dienen met betrekking tot diens functiebeperking.
- 4.8.5 Verzoeken en bewijsstukken voor een tentamenvoorziening voor tijdverlenging van 10 minuten extra tijd per uur voor het afleggen van een tentamen worden beoordeeld door de studentendecaan.
- 4.8.6 De studentendecaan heeft een mandaat om in deze verzoeken namens de examencommissie te besluiten voor zover de gevraagde tentamenvoorziening is voor tijdverlenging van 10 minuten extra tijd per uur voor het afleggen van een tentamen.

Artikel 4.9 Orde tijdens een practicum

- 4.9.1 De practicumleiding zorgt ervoor dat ten behoeve van de practicumproeven zo nodig assistenten worden aangewezen, die erop toezien dat het practicum in goede orde verloopt.
- 4.9.2 De student is verplicht zich op verzoek van of vanwege de examiner te legitimeren met diens collegekaart en wettig legitimatiebewijs.
- 4.9.3 De student is verplicht de aanwijzingen van de practicumleiding die voor of tijdens het practicum worden gegeven, onverwijld op te volgen.
- 4.9.4 Indien een student de orde verstoort, krijgt die een waarschuwing. Indien de student de orde blijft verstoren, kan de examiner de student verzoeken de practicumzaal te verlaten. De examiner maakt dan een proces verbaal op. De examiner vertelt de betrokken student dat geen beoordeling van het practicum plaatsvindt tot de examencommissie een uitspraak heeft gedaan. De examiner stelt de examencommissie onverwijld in kennis van deze maatregel.

Artikel 4.10   Mondelinge tentamens

- 4.10.1 Een mondeling tentamen wordt bij voorkeur door twee docenten, waarvan minimaal één bevoegde examinerator, afgenomen. Is dat het geval, dan maakt een van de twee docenten tijdens het tentamen daarvan korte notities, dat wil zeggen dat puntsgewijs wordt vermeld welke onderwerpen aan de orde komen, waarbij wordt aangegeven of de student deze onderwerpen voldoende beheerst. Is bij het mondelinge tentamen slechts één bevoegde examinerator aanwezig, dan worden zowel notities als een geluidsopname gemaakt.
- 4.10.2 De examencommissie kan besluiten dat een bepaald mondeling tentamen door meer personen tezamen zal worden afgelegd indien de te examineren personen daarmee instemmen.
- 4.10.3 De artikelen 4.6.2, en 4.6.8 tot en met 4.6.11 zijn overeenkomstig van toepassing op mondelinge toetsen.

Artikel 4.11   Beoordeling en compensatie

- 4.11.1 De beoordeling van tentamens geschiedt aan de hand van tevoren schriftelijk vastgelegde normen, en eventueel naar aanleiding van de bij de correctie bijgestelde normen. De wijze van beoordeling is inzichtelijk zodat de student kan nagaan hoe de punten van het tentamen tot stand kwamen.
- 4.11.2 Van werkstukken, presentaties, onderzoek, verslagen of andere onderwijsprestaties die geheel of gedeeltelijk in groepsverband worden verricht, vindt een beoordeling plaats op grond van de individuele bijdrage.
- 4.11.3 Wanneer een praktische oefening of deeltentamen niet wordt ingeleverd, krijgt een student geen cijfer hiervoor. Dit betekent dat er voor de onderwijseenheid geen voldoende eindcijfer gegeven kan worden, ook al is het een compenseerbare opdracht.
- 4.11.4 Cijfers van deeltentamens en praktische oefeningen worden niet afgerond, en een beoordeling met het cijfer 5,5 of hoger geldt als een voldoende. Indien een tentamen bestaat uit twee of meer deeltentamens en/of praktische oefeningen, dan wordt het afgeronde eindcijfer berekend aan de hand van de niet afgeronde deelcijfers. Hierbij zijn de volgende afrondingsregels van toepassing: 6,01 t/m 6,24 wordt afgerond naar 6,0; 6,25 t/m 6,74 wordt afgerond naar 6,5; 6,75 t/m 6,99 wordt afgerond naar 7,0 etc. 4.9.4. Er wordt verder gebruik gemaakt van gehele cijfers (1 t/m 10) en halve cijfers.
- 4.11.5 Voor herkansingen kan de examinerator in de vakwijzer of handleiding een maximumcijfer vaststellen. Een dergelijk maximum heeft uitsluitend betrekking hebben op een herkansing en is niet van toepassing op een eerste toetsafname of op een nieuwe kans. Het gestelde maximum mag niet lager zijn dan een 7,0.
- 4.11.6 Het aantal en de vorm van de deeltoetsen alsmede het gewicht van elk van de deeltoetsen in de bepaling van het eindcijfer en de manier van compenseren staan voorafgaand aan het begin van de cursus beschreven in de e-Studiegids. De examinerator bepaalt of compensatie tussen deelcijfers is toegestaan.
- 4.11.7 Wanneer na kans en herkansing, een van beide deelcijfers voldoende is en het andere onvoldoende, dan verliest ook het voldoende deelcijfer zijn geldigheid en moet het studieonderdeel in zijn geheel opnieuw worden gevolgd. Op deze regel kan een uitzondering worden gemaakt als de aard van een vak er om vraagt. Dit moet dan echter direct te maken hebben met het vak zelf en in de e-Studiegids voorafgaand aan het begin van de cursus worden vermeld.

Artikel 4.12   Beoordeling eindwerkstuk

- 4.12.1 De examencommissie stelt de criteria vast voor de beoordeling van eindwerkstukken, de procedure voor de aanwijzing van een eerste en tweede beoordelaar, het beoordelingsformulier en de verdeling van de verantwoordelijkheden tussen de eerste en de tweede beoordelaar. Het eindwerkstuk wordt steeds door twee examineratoren onafhankelijk beoordeeld, waarbij de eindbeoordeling in overleg wordt vastgesteld. Indien de eerste en tweede beoordelaar niet tot overeenstemming kunnen komen, dan wijst de examencommissie een derde examinerator als derde beoordelaar aan.
- 4.12.2 Van werkstukken, presentaties, onderzoek, verslagen of andere onderwijsprestaties die in groepsverband worden verricht, vindt een beoordeling plaats op grond van de individuele bijdrage.

Artikel 4.13   Geldigheidsduur van tentamens

De geldigheidsduur van de uitslagen van met goed gevolg afgelegde tentamens en van verkregen vrijstellingen wordt door de examencommissie gecontroleerd. De geldigheidsduur van de uitslag van een met goed gevolg afgelegd tentamen en verkregen vrijstelling die in de OER is vastgelegd kan alleen worden beperkt indien de getentamineerde of vrijgestelde kennis, inzicht en/of vaardigheden aantoonbaar verouderd zijn. Indien de student een financiële tegemoetkoming ontvangt uit het profileringsfonds in verband met individuele, bijzondere omstandigheden als bedoeld in artikel 7.51 lid 2 van de wet kan de examencommissie de geldigheidsduur in individuele gevallen verlengen voor de duur van de financiële tegemoetkoming.

Artikel 4.14   Inzage en nabespreking

- 4.14.1   Gedurende de in de OER genoemde termijn kan kennis worden genomen van de vragen en opdrachten van het desbetreffende tentamen, alsmede de normen aan de hand waarvan de beoordeling heeft plaatsgevonden. De vragen en opgaven kunnen éénmaal op een door de examencommissie aan te wijzen locatie worden ingezien.
- 4.14.2   Het is studenten niet toegestaan op welke wijze dan ook tentamenvragen en opgaven of beoordelingsleutels mee te nemen, te kopiëren, te verspreiden of te publiceren
- 4.14.3   Indien tien of meer examinandi tegelijkertijd schriftelijk of digitaal zijn getentamineerd, dan houdt de examinerator een collectieve nabespreking op een door de examinerator vast te stellen plaats en tijdstip. De nabespreking kan zowel fysiek als online plaatsvinden.

Artikel 4.15   Vrijstelling van het afleggen van tentamens en van deelname aan praktische oefeningen

- 4.15.1   Een verzoek om vrijstelling van het afleggen van een of meer tentamens dan wel van de verplichting tot deelneming aan een of meer praktische oefeningen als bedoeld in de OER wordt door de student schriftelijk en met redenen omkleed ingediend bij de examencommissie. Het verzoek dient aan het begin van het studiejaar, dan wel voor aanvang van de onderwijseenheid gedaan te zijn.
- 4.15.2   De examencommissie beslist gemotiveerd binnen zes weken na de indiening van het verzoek. Indien de examencommissie overweegt het verzoek niet in te willigen kan de student gehoord worden. Indien de examencommissie niet heeft beslist binnen de genoemde termijn dan wordt het verzoek geacht te zijn afgewezen.
- 4.15.3   Een verzoek tot vrijstelling voor de gehele of gedeeltelijke vrije keuzeruimte wanneer een student ECTS heeft behaald ten behoeve van een tweede bachelorprogramma, kan alleen als het vak toegevoegde waarde heeft voor de opleiding en er geen substantiële overlap is met de verplichte onderdelen van het programma. Tevens moet het vak gevolgd en getentamineerd worden terwijl de student bij de opleiding Bestuurskunde als student staat ingeschreven, in elk geval als student nog ingeschreven staat voor de opleiding waar het eerder behaalde vak onderdeel van is. De vakken dienen te voldoen aan de voorwaarden gesteld in artikel 4.16.1.
- 4.15.4   Het is een student niet toegestaan om onderwijseenheden die een verplicht onderdeel vormen van zijn opleiding te volgen bij een andere opleiding, behoudens voorafgaande toestemming van de examencommissie. Geen vrijstelling wordt verleend indien een onderwijseenheid zonder deze toestemming bij een andere opleiding is behaald.
- 4.15.5   In het bachelorprogramma wordt tot maximaal 30 ECTS aan vrijstellingen verleend.
- 4.15.6   Vrijstellingen in de masteropleiding(en) en de premasters worden niet verleend.

Artikel 4.16   Invulling vrije keuze- en extracurriculaire ruimte

- 4.16.1   Voor het inbrengen van een extern vak ter invulling van de vrije keuzeruimte van de bachelor Bestuurskunde, dient het vak:
  - Onderdeel te zijn van een geaccrediteerde opleiding van een Nederlandse universiteit of een buitenlandse universiteit;
  - Qua inhoud, vaardigheden en toetsing voldoende te passen binnen de gestelde eindtermen van de opleiding;
  - Van voldoende niveau te zijn, dat wil zeggen, dat voor het inbrengen van externe vakken aangetoond moet worden dat deze gemiddeld van minimaal niveau 200 zijn, waarvan minimaal 1 vak op tenminste niveau 300;
  - Geen inhoudelijke overlap te hebben met de verplichte onderdelen van de betreffende opleiding;

- Niet gebruikt te worden ten behoeve van een andere opleiding die door de student wordt gevolgd;
- Gevolgd en getentamineerd te worden terwijl de student al bij de opleiding staat ingeschreven.

- 4.16.2 Voor het opvoeren van een extern vak als extracurriculair onderdeel is toestemming van de examencommissie benodigd. De examencommissie beoordeelt of het vak qua inhoud, vaardigheden, niveau en toetsing voldoende past binnen de gestelde eindtermen van de opleiding. Het externe vak dient gevolgd en getentamineerd te worden terwijl de student bij de opleiding staat ingeschreven. Een extern vak dient geen een inhoudelijke overlap te hebben met de onderdelen van de betreffende opleiding.
- 4.16.3 Voor het inbrengen van vakken in de vrije keuzeruimte van de bachelor Bestuurskunde die behaald worden tijdens een goedgekeurd exchangeprogramma, is voorafgaande toestemming van de examencommissie benodigd. De examencommissie beoordeelt of de aangedragen vakken van voldoende niveau zijn, geen inhoudelijke overlap hebben met de verplichte onderdelen van de opleiding en qua inhoud, vaardigheden en toetsing voldoende passend zijn binnen de gestelde eindtermen van de opleiding.

Artikel 4.17 Bewaartermijnen

- 4.17.1 Door studenten gemaakt werk wordt, na publicatie van de tentamenuitslag in uSis, twee maanden bewaard. De examencommissie bewaart een representatieve selectie van door studenten gemaakt werk voor kwaliteitsborgingsdoeleinden voor een periode van 2 jaar. Tentamenopgaven en antwoordmodellen worden gedurende een termijn van ten minste zeven jaar bewaard.
- 4.17.2 Het eindwerkstuk van een student wordt, inclusief beoordelingsformulier, gedurende een termijn van tenminste zeven jaar bewaard.
- 4.17.3 De besluiten van de examencommissie alsmede de uitslagen van afgelegde tentamens en examens worden deugdelijk geregistreerd. Tot de geregistreeerde gegevens hebben uitsluitend diegenen toegang aan wie daarvoor toestemming is verleend door de examencommissie.
- 4.17.4 De uitslagen van tentamens als bedoeld in 4.15.2 en 4.15.3 worden vijftig jaar bewaard.

Hoofdstuk 5 Examens en getuigschriften

Artikel 5.1 Het afleggen van het examen

Overeenkomstig artikel 4.10.2 van de OER kan de examencommissie bepalen dat het examen tevens omvat een door haar zelf te verrichten onderzoek als bedoeld in 4.2.1.

Artikel 5.2 Goedkeuring van examenprogramma's

Een verzoek tot goedkeuring van een examenprogramma als bedoeld in artikel 7.3j van de wet dient schriftelijk en gemotiveerd bij de examencommissie te worden ingediend. De examencommissie beslist binnen dertig werkdagen na ontvangst van het verzoek. Het examenprogramma dient voldoende te verschillen van de reguliere programma's van de universiteit.

Artikel 5.3 Getuigschrift en diplomasupplement

- 5.3.1 Ten bewijze dat het examen met goed gevolg is afgelegd, wordt door de examencommissie, nadat het College van Bestuur heeft verklaard dat aan de procedurele eisen voor de afgifte is voldaan, een getuigschrift uitgereikt. Op dit getuigschrift worden de gegevens vermeld als omschreven in artikel 7.11, tweede lid, van de wet.
- 5.3.2 Het getuigschrift wordt opgesteld in het Nederlands of in het Engels. Bij het getuigschrift wordt een vertaling ervan in het Latijn uitgereikt. Het getuigschrift wordt ondertekend met een digitale handtekening van de voorzitter van de examencommissie.
- 5.3.3 De examencommissie voegt aan een getuigschrift van het met goed gevolg afgelegde afsluitend examen een diplomasupplement toe. Het supplement heeft tot doel inzicht te verschaffen in de aard en de inhoud van de afgeronde opleiding, mede met het oog op internationale herkenbaarheid van opleidingen. Het Leids diplomasupplement voldoet aan het Europese overeengekomen standaardformaat. De laatste pagina van het diplomasupplement wordt ondertekend met een digitale handtekening van de voorzitter van de examencommissie.
- 5.3.4 Degene die één of meer tentamens met goed gevolg heeft afgelegd en aan wie geen getuigschrift als bedoeld in 0 kan worden uitgereikt, ontvangt desgevraagd een door de examencommissie af te

geven verklaring waarin in elk geval de tentamen(s) zijn vermeld die door de student met goed gevolg zijn afgelegd.

- 5.3.5 Degene die de educatieve module met goed gevolg heeft afgelegd en aan wie geen getuigschrift als bedoeld in 5.4.1 kan worden uitgereikt, ontvangt desgevraagd een door de examencommissie van het ICLON af te geven verklaring waarin is vermeld dat de educatieve module met goed gevolg is afgelegd. Op deze verklaring wordt tevens melding gemaakt van het voldoen aan de bekwaamheidseisen, bedoeld in [artikel 7.10 van de Wet voortgezet onderwijs 2020](#).

Artikel 5.4 Examenjudicium

- 5.4.1 De examencommissie kan aan de uitslag van het examen een eindoordeel verbinden over de verrichtingen van de geëxamineerde. Dit oordeel is gebaseerd op het gemiddelde van de cijfers die zijn behaald voor de tot het examen behorende onderwijseenheden gewogen naar studielast.
- 5.4.2 De examencommissie verleent het predicaat „cum laude” dan wel „summa cum laude” in overeenstemming met hetgeen daaromtrent in de OER is bepaald. Voor het bachelorexamen geldt als aanvullend vereiste dat niet meer dan 10 ECTS aan vrijstellingen is verleend.

Artikel 5.5 Bewaartermijnen

De uitslagen van examens zijn openbaar. De examenregisters waarin de uitslagen van de examens zijn vermeld worden voor altijd bewaard.

Artikel 5.6 Uitsluiting van de opleiding of bepaalde onderdelen daarvan

- 5.6.1 Als een student, in overeenstemming met artikel 7.42a van de wet, door diens gedragingen of uitlatingen blijkt heeft gegeven van ongeschiktheid voor de uitoefening van een of meer beroepen waartoe de door de student gevolgde opleiding opleidt, dan wel voor de praktische voorbereiding op de beroepsuitoefening, dan brengt de examencommissie desgevraagd advies uit aan het College van Bestuur omtrent de weigering dan wel het beëindigen van de inschrijving van de betrokken student voor de opleiding.
- 5.6.2 Indien de student, bedoeld in artikel 0, is ingeschreven voor een andere opleiding en daarbinnen het onderwijs volgt van een afstudeerrichting die overeenkomt met of gelet op de praktische voorbereiding op de beroepsuitoefening verwant is aan de opleiding waarvoor de inschrijving met toepassing van artikel 7.42a, eerste lid, van de wet is beëindigd, dan brengt de examencommissie desgevraagd advies uit aan het College van Bestuur of het de student kan worden toegestaan die afstudeerrichting of andere onderdelen van die opleiding te volgen.
- 5.6.3 De examencommissie brengt een advies als bedoeld in 0 of 0 uit binnen tien werkdagen nadat daarom door het College van Bestuur is verzocht.

Hoofdstuk 6 Fraude, onregelmatigheid en plagiaat

Artikel 6.1 Definities fraude en onregelmatigheid

- 6.1.1 Onder fraude wordt verstaan ieder handelen of nalaten dat het op de juiste wijze vormen van een oordeel over iemands kennis, inzicht, vaardigheden, (beroeps)houding of reflectie geheel of gedeeltelijk onmogelijk maakt, waaronder in ieder geval:
- a. het tijdens een (digitaal) tentamen of praktische oefening voorhanden hebben van ongeoorloofde communicatieapparatuur, programmatuur zoals ongeoorloofde AI-software of ongeoorloofde stukken;
  - b. het gebruik van GenAI modellen, content (tekst of anderszins) in welke vorm van toetsing dan ook, tenzij expliciet is aangegeven welk gebruik is toegestaan, in welke gevallen en onder welke voorwaarden. Ongeoorloofd gebruik van GenAI-output omvat het overnemen, parafraseren of vertalen van door AI gegenereerde content en deze vervolgens presenteren als eigen werk. Elke vorm van letterlijk kopiëren en reproduceren van door GenAI gegenereerd materiaal zonder duidelijke beschrijving of citering van het gebruik van GenAI.
  - c. de aanwezigheid tijdens een (digitaal) tentamen of schriftelijke oefening van niet geoorloofde aantekeningen (spiekbriefjes) in het toegestane materiaal;
  - d. het tijdens een (digitaal) tentamen of praktische oefening geheel of gedeeltelijk overnemen van antwoorden van een

ander of via programmatuur zoals ongeoorloofde AI-software;

e. het tijdens een (digitaal) tentamen of praktische oefening uitwisselen van informatie met een ander;

f. het zich tijdens een (digitaal) tentamen of praktische oefening uitgeven voor een ander;

g. plagiaat (handelen in strijd met de Gedragscode plagiaat Universiteit Leiden, in bijlage 1);

h. het aanpassen van het ingeleverde (digitale) tentamen bij de inzage;

6.1.2 Onder fraude wordt tevens verstaan het op oneigenlijke gronden toegang verkrijgen of pogen te verkrijgen tot het onderwijs of een deeltentamen, praktische oefening of tentamen.

6.1.3 Ander gedrag dat de examencommissie op grond van de binnen de faculteit c.q. opleiding vastgestelde en gecommuniceerde regels als fraude aanmerkt.

6.1.4 gebruik maken van fictieve onderzoeksdata, grafieken, literatuur en literatuurverwijzingen wordt eveneens aangemerkt als fraude.

6.1.5 Onder onregelmatigheid wordt verstaan:

Iedere omstandigheid die zich voordoet tijdens een tentamen waardoor het onmogelijk is geworden een juist beeld over de kennis en kunde van de student te vormen (i)maar waarbij de vaststelling van fraude niet mogelijk of zeer lastig is of

(ii) waarvan de student geen verwijt kan worden gemaakt dan wel de omstandigheid niet binnen de invloedssfeer van de student ligt. Doordat die omstandigheid zich voordoet kan de examencommissie de kwaliteit van het tentamen niet waarborgen.

6.1.6 Voor het aantonen van fraude of van onregelmatigheid geldt, voor beiden, als maatstaf voor de bewijslast dat deze buiten redelijke twijfel wordt vastgesteld. Als aan de bewijslast is voldaan kan worden overgegaan tot het opleggen van een sanctie of maatregel.

Artikel 6.2 Meegebrachte teksten

6.2.1 Wanneer een student bij het afleggen van een tentamen gebruik mag maken van een meegebrachte tekst mag deze tekst geen aantekeningen bevatten.

6.2.2 Onder aantekeningen in de zin van het vorige lid worden niet verstaan:

- onderstrepingen, arceringen en markeringen met fluorescerende stift;
- verwijzingen naar wetsartikelen;
- verwijzingen naar jurisprudentie en andere literatuur, mits dit expliciet voor een bepaald tentamen is toegestaan;
- randwoorden die door de uitgever van een wetgevingsbundel zijn aangebracht.

6.2.3 De voorgaande leden zijn van overeenkomstige toepassing op een door een student meegebrachte wettekst.

Artikel 6.3 Door de examinerator te nemen stappen bij onregelmatigheid of fraude

6.3.1 In geval van constatering of van een ernstig vermoeden van een onregelmatigheid of fraude tijdens het tentamen deelt de examinerator dit onmiddellijk mee aan de student. De student kan het tentamen afmaken. De examinerator en de student vullen na afloop van het tentamen het formulier proces verbaal in. Het ingevulde proces verbaal wordt direct ter kennis van de examencommissie gebracht. De student ontvangt een afschrift.. De examinerator kan voorwerpen die de student bij zich heeft en die van belang kunnen zijn voor de beoordeling van de onregelmatigheid of fraude onder zich nemen.

6.3.2 Een student is verplicht voorwerpen die de student bij zich heeft en die van belang kunnen zijn voor de beoordeling van een onregelmatigheid of fraude, op verzoek van de examinerator ten behoeve van die beoordeling aan de examinerator af te staan. De ingenomen voorwerpen worden binnen een redelijke termijn na afloop van het tentamen aan de student teruggegeven.

6.3.3 De examinerator stelt aan de examencommissie de voorwerpen ter beschikking die de examinerator heeft ingenomen. De examinerator kan in geval van aantekeningen in een wetboek of andere tekstenbundel, het voorhanden hebben van hulpmiddelen die de examinerator niet had toegestaan (bijvoorbeeld een boek), en dergelijke, in plaats van de ingenomen voorwerpen fotokopieën daarvan aan de examencommissie ter beschikking stellen. De examinerator kan in alle gevallen in plaats van ingenomen voorwerpen of de bedoelde fotokopieën aan de examencommissie een door twee examineratoren/surveillanten ondertekend proces-verbaal van de geconstateerde onregelmatigheid of fraude ter hand stellen.

6.3.4 De surveillant die een onregelmatigheid, fraude of verstoring van de orde tijdens het tentamen constateert, meldt

dit terstond bij de examinerator.

- 6.3.5 Op het proces-verbaal wordt de naam van de student, studentnummer en de aard van de onregelmatigheid beschreven. Bij voorkeur tekent de student voor 'gezien' bij de beschrijving van de onregelmatigheid.

Artikel 6.4 Door de examencommissie te treffen maatregel bij onregelmatigheid of sancties bij fraude

- 6.4.1 In geval van constatering of van een ernstig vermoeden van een onregelmatigheid of fraude bij een tentamen of praktische oefening kan de examencommissie de examinerator, de student, surveillanten en anderen horen.
- 6.4.2 De examencommissie besluit op basis van het proces verbaal en het gehoorde of een sanctie aan de orde is en, zo ja, welke de passende sanctie is. De beoordeling van het tentamen als bedoeld in 6.3.1, volgt pas na een besluit van de examencommissie, waarin deze het tentamen vrijgeeft voor beoordeling.
- 6.4.3 De maatregel die de examencommissie kan opleggen bij onregelmatigheid is het ongeldig verklaren van (de uitslag van) het tentamen krachtens artikel 7.12b, eerste lid, onder a van de wet.
- 6.4.4 Naast ongeldigverklaring van de uitslag van het tentamen kan de examencommissie de volgende sancties opleggen bij fraude krachtens artikel 7.12b, tweede lid van de wet:
- a. het uitsluiten van het deelnemen aan het tentamen ten aanzien waarvan de onregelmatigheid of fraude is geconstateerd voor de duur van ten hoogste één jaar;
  - b. het uitsluiten van het deelnemen aan één of meer andere tentamens voor de duur van ten hoogste één jaar;
  - c. het uitsluiten van het deelnemen aan tentamens en examen van één of meer door de faculteit verzorgde opleidingen voor de duur van ten hoogste één jaar;
  - d. tentamens die in de periode van uitsluiting aan een andere faculteit of een andere instelling van hoger onderwijs met goed gevolg zijn afgelegd, waaronder mede worden begrepen werkstukken, papers en scripties, kunnen op generlei wijze deel uitmaken van het examen van de opleiding;
  - e. bij de vaststelling van een sanctie kan de omstandigheid van eerder door de student gepleegde fraude mede in aanmerking worden genomen.
- 6.4.5 Wanneer in het kader van groepsonderwijs fraude door de examencommissie is vastgesteld als groepsfraude, kan aan elke deelnemer van de groep een sanctie genoemd in lid 6.4.4, onder a tot en met e opgelegd worden.
- 6.4.6 Alle sancties en maatregelen die kunnen worden opgelegd bij fraude, plagiaat of onregelmatigheid worden gekwalificeerd als herstelsancties.³
- 6.4.7 Bij ernstige fraude kan, op voorstel van de examencommissie, het College van Bestuur de inschrijving voor de opleiding van de betrokken student definitief beëindigen, gelet op artikel 7.42, derde lid van de wet.

Artikel 6.5 Te treffen maatregelen en sancties naar aanleiding van plagiaat

- 6.5.1 Indien de examinerator plagiaat constateert in een werkstuk, paper, scriptie of onderzoeksopdracht deelt de examinerator dat zo spoedig mogelijk mee aan de voorzitter van examencommissie door een ingevuld plagiaatformulier toe te sturen.
- 6.5.2 De examinerator stelt het desbetreffende werkstuk, paper, scriptie of onderzoeksopdracht ter beschikking van de examencommissie.
- 6.5.3 De examencommissie kan besluiten een officiële waarschuwing te geven en die op te nemen in het studentdossier.
- 6.5.4 Als maatregel of sanctie kan de examencommissie besluiten:
- a. het ongeldig verklaren van een werkstuk, paper, scriptie of onderzoeksopdracht;
  - b. van de betrokken student gedurende ten hoogste één jaar geen werkstuk, paper, scriptie of onderzoeksopdracht als ten aanzien waarvan plagiaat buiten redelijke twijfel is vastgesteld en als fraude is aangemerkt in de zin van artikellid 6.1.1 t/m 6.1.4 te accepteren, met inbegrip van werkstukken enz. die met goed gevolg aan een andere faculteit of andere instelling van hoger onderwijs zijn afgerond, en de betrokkene uit te sluiten van deelneming aan de voorbereiding of uitvoering van dergelijke werkstukken, papers, scripties of onderzoeksopdrachten;
  - c. wanneer plagiaat buiten redelijke twijfel is vastgesteld en als fraude is aangemerkt in de zin van artikellid 6.1.1 t/m 6.1.4, het uitsluiten van het deelnemen aan één of meer tentamens voor de duur van ten hoogste één jaar, en/of het uitsluiten van het deelnemen aan tentamens en examen van één of meer door de faculteit verzorgde

---

³ [ECLI:NL:RVS:2025:183](#), uitspraak 23 april 2025, rechtsoverweging 10.2.

opleidingen voor de duur van ten hoogste één jaar. Tentamens die in de periode van uitsluiting aan een andere faculteit of een andere instelling van hoger onderwijs met goed gevolg zijn afgelegd kunnen op generlei wijze deel uitmaken van het examen van de opleiding.

- d. Bij ernstige fraude kan het College van Bestuur op voorstel van de examencommissie de inschrijving voor de opleiding van de betrokken student definitief beëindigen, gelet op artikel 7.42, derde lid van de wet.

Artikel 6.6   Onregelmatigheden in geval van alle tentamendeelnemers

De examencommissie kan in geval van gegronde vermoedens van onregelmatigheden, in de zin van artikellid 6.1.5, voorafgaand aan dan wel tijdens een tentamen, zonder dat vastgesteld kan worden welke individuele studenten het betreft, het desbetreffende tentamen voor allen ongeldig verklaren. Het tentamen moet in een dergelijk geval opnieuw worden afgenomen. De examencommissie stelt dan op de kortst mogelijke termijn een nieuwe tentamendatum vast.

Artikel 6.7   Horen in geval van onregelmatigheid, fraude of plagiaat

De examencommissie kan in geval van een vermoeden van onregelmatigheden, fraude of plagiaat de student horen. Het horen moet aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- het horen gebeurt in aanwezigheid van tenminste twee personen;
- in de uitnodiging voor het gesprek wordt gemeld dat het een vermoeden van onregelmatigheid, fraude of plagiaat betreft;
- van het horen wordt een gespreksverslag gemaakt

Hoofdstuk 7   Het bindend studieadvies én het besluit studievoortgang

Artikel 7.1   Dossiervorming bindend studieadvies

- 7.1.1 De examencommissie houdt van iedere student die is ingeschreven voor de bacheloropleiding en op grond van de Regeling bindend studieadvies Universiteit Leiden in aanmerking komt een BSA-dossier bij.
- 7.1.2 In het dossier wordt een aanduiding van de persoonlijke omstandigheden van de student als bedoeld in artikel 7.8b, derde lid, van de wet opgenomen, alsmede indien van toepassing het aan de persoonlijke omstandigheden aangepaste studieplan dat de student in overleg met de studieadviseur heeft vastgelegd.
- 7.1.3 Elke student heeft het recht zijn dossier, bedoeld onder 7.1.1, in te zien en daaraan desgewenst diens bezwaren tegen de inhoud van hetgeen daarin is opgenomen, toe te voegen.

Artikel 7.2   Het bindend studieadvies

De examencommissie brengt het advies namens het bestuur van de faculteit uit met inachtneming van hetgeen daaromtrent is bepaald in de Regeling bindend studieadvies Universiteit Leiden⁴.

Artikel 7.3   Het besluit studievoortgang internationale studenten (MoMi)

De examencommissie brengt het besluit studievoortgang namens het college van bestuur uit met inachtneming van hetgeen daaromtrent is bepaald in de Regeling studievoortgang studenten met een verblijfsvergunning voor studie Universiteit Leiden.

---

⁴ <https://www.organisatiegids.universiteitleiden.nl/reglementen/algemeen/regeling-bindend-studieadvies>

Hoofdstuk 8   Klachten en beroepen

Artikel 8.1   Indiening

- 8.1.1   Een student dient een klacht of een administratief beroep als bedoeld in artikel 7.61, eerste lid, van de wet, in vanwege een genomen beslissing van de examencommissie of van een of meer van de door haar aangewezen examinatoren in bij het College van Beroep voor de examens.
- 8.1.2   De termijn voor het schriftelijk indienen van een administratief beroep als bedoeld in 8.1.1 bedraagt zes weken na de schriftelijke bekendmaking van het besluit waartegen het administratief beroep zich richt.

Artikel 8.2   Behandeling van klachten

Klachten worden behandeld conform de bestaande procedures zoals opgenomen in de Regeling ombudsfunctionaris, de Regeling overige klachten, en de Algemene wet bestuursrecht.

Artikel 8.3   Behandeling van beroepen

Administratieve beroepen worden behandeld conform de bestaande procedures. Deze zijn opgenomen in het Reglement van orde van het College van beroep voor de examens en het Studentenstatuut.

Hoofdstuk 9   Jaarlijkse verslaggeving

Artikel 9.1   Verslaggeving

- 9.1.1   De examencommissie stelt jaarlijks een verslag op van haar werkzaamheden. De examencommissie verstrekt het verslag aan het faculteitsbestuur.
- 9.1.2   Het verslag voldoet aan de door het College van Bestuur vastgestelde eisen, en omvat in elk geval de voornaamste besluiten van de examencommissie alsmede een beschrijving van de wijze waarop de examencommissie haar taak ten aanzien van de kwaliteitsborging van tentamens als bedoeld in artikel 4.2 heeft vervuld.

Hoofdstuk 10   Slotbepalingen

Artikel 10.1   Bijzondere omstandigheden

- 10.1.1   In gevallen waarin deze regels en richtlijnen niet voorzien beslist de examencommissie.
- 10.1.2   Indien in bijzondere gevallen onverkorte toepassing van hetgeen in deze regels en richtlijnen is bepaald tot evidente onbillijkheid leidt, is de examencommissie bevoegd anders te besluiten.

Artikel 10.2   Wijzigingen

Bij wijzigingen in deze regels en richtlijnen die betrekking hebben op het lopende studiejaar, dan wel gewichtige gevolgen hebben voor degenen die daarvoor al voor de opleiding waren ingeschreven, wordt zoveel mogelijk voorkomen dat de belangen van de betrokken studenten worden geschaad.

Artikel 10.3   Inwerkingtreding

Deze regels en richtlijnen treden in werking op 31 augustus 2026.

Bijlagen

BIJLAGE 1

GEDRAGSCODE PLAGIAAT UNIVERSITEIT LEIDEN

Plagiaat

Op deze pagina's zal worden uitgelegd wat de Universiteit Leiden onder plagiaat verstaat, hoe zij daarover denkt, en wat de gevolgen kunnen zijn als een student zich daaraan schuldig maakt.

In het algemeen wordt onder plagiaat verstaan dat je woorden, gedachten, analyses, redeneringen, afbeeldingen, technieken, computerprogramma's enz. die van een ander - waaronder begrepen gegenereerde teksten of programmeercodes door programmatuur zoals AI-software - afkomstig zijn bedoeld of onbedoeld presenteert als eigen werk zonder daarbij de bron te vermelden. Daarbij moet niet alleen worden gedacht aan 'knippen en plakken' van digitale bronnen zoals encyclopedieën, digitale tijdschriften zonder aanhalingstekens en verwijzing; de meeste studenten zullen nog wel begrijpen dat dat niet mag zonder erbij te vermelden van wie het materiaal afkomstig is. Dit geldt ook voor het presenteren van door AI-software gegenereerde tekst of programmeercodes - zoals door ChatGPT - als eigen tekst in een tentamen of scriptie, zonder de juiste bronvermelding. Maar ook het parafraseren van andermans teksten, bijvoorbeeld door enkele woorden te vervangen door synoniemen en een paar zinnen te verwisselen is plagiaat. Zelfs als je een redenering of analyse van een ander in eigen woorden navertelt zonder daaraan iets nieuws toe te voegen, kan er sprake zijn van plagiaat; je doet het dan immers voorkomen alsof je de redenering zelf hebt bedacht, terwijl dat niet waar is. Dat geldt nog steeds als je stukjes van het werk van verschillende auteurs bij elkaar brengt zonder te vermelden waar deze vandaan zijn gekomen. Van plagiaat is sprake bij het in een scriptie of ander werkstuk overnemen van gegevens of tekstgedeelten van anderen zonder bronvermelding.

Het gebruik van taalmodellen zoals ChatGPT biedt allerlei nieuwe mogelijkheden voor het maken van teksten. Realiseer je dat wanneer je dit doet en het presenteert als eigen werk, dit beschouwd wordt als fraude. Gebruik ChatGPT in je studie daarom alleen wanneer de docent dit goedkeurt en wanneer je dit erbij vermeldt.

Citeren

Plagiaat is in elk geval een schending van de intellectuele eigendom van een ander. Natuurlijk wordt in iedere discipline voortgebouwd op kennis en inzichten die eerder door anderen zijn verkregen en gepubliceerd. Er is ook niets op tegen als je daarnaar verwijst en er, met vermelding van de bron, uit citeert. Maar het moet duidelijk blijven waar bestaande kennis ophoudt en je begint de resultaten van eigen denken of onderzoek weer te geven. Als je (nog) niet in staat bent iets wezenlijks toe te voegen aan wat anderen al hebben gevonden en daarmee een bijdrage aan de wetenschap te leveren, dan is het misleidend, en dus fout, om te doen alsof je dat niveau al wel hebt bereikt. In een studie is het voor docent en student van groot belang om een waarheidsgetrouwe indruk te krijgen van wat de student weet, begrijpt en kan.

Teksten van internet

De regels voor plagiaat gelden voor alle gegevensbronnen, dus niet alleen voor boeken. Ook stukken die van internetpagina's worden geplukt mogen niet zonder bronvermelding worden gebruikt. Anders dan sommigen denken zijn teksten op internet geen publiek bezit; minstens zo belangrijk is dat je ook dan nooit mag doen alsof andermans werk het jouwe is.

Do's en don't's

Hieronder worden een aantal *do's* and *don't's* aangegeven die je kunnen helpen om te voorkomen dat je je aan plagiaat of daaraan verwante vergrijpen schuldig maakt.

1. Als je teksten, afbeeldingen, grafieken e.d. van iemand anders waaronder teksten gegenereerd via programmatuur zoals AI-software overneemt, houd je dan aan de regels die voor jouw opleiding bijvoorbeeld

zijn vastgelegd in een scriptiereglement. Als regel geldt in het algemeen dat je de tekst tussen aanhalingstekens moet zetten. In bepaalde gevallen kan een duidelijk afwijkende opmaak worden gebruikt. Vermeld altijd van wie de teksten afkomstig zijn en waar je ze hebt gevonden; gebruik daarvoor een van de gangbare of voorgeschreven methoden om verwijzingen aan te geven.

2. Als je gedachten, overwegingen, ideeën e.d. van iemand anders wilt weergeven in je eigen woorden zonder letterlijke citaten te gebruiken, maak dan ook duidelijk van wie de gedachten afkomstig zijn en vermijd de indruk te geven dat het om een eigen bijdrage gaat.
3. Wees nog meer op je hoede bij het overnemen van teksten van het internet. Denk bijvoorbeeld aan teksten uit Wikipedia: de auteur is in de regel onbekend, maar het artikel kan wel geheel of deels geplagieerd zijn. Kopieer in het algemeen geen teksten van onbekende auteurs, zelfs niet als je de directe bron vermeldt. Ook teksten gegenereerd via AI-software, zoals ChatGPT, kun je niet zomaar overnemen als eigen tekst.
4. Is je gedeelten van teksten overneemt, zorg er dan voor dat je de betekenis ervan niet verandert door zinnen of delen daarvan weg te laten, zinnen te verdraaien e.d. Als je niet beschikt over de oorspronkelijke versie van een tekst maar moet afgaan op de weergave daarvan door een ander, maak dan ook dat duidelijk; als de oorspronkelijke auteur onjuist geciteerd blijkt, dan is in ieder geval duidelijk wie de fout heeft gemaakt.
5. Als anderen hebben bijgedragen aan de totstandkoming van jouw werkstuk, bijvoorbeeld door experimenten uit te voeren, illustraties te vervaardigen, e.d. dan hoor je dat ook te vermelden. Dat geldt niet voor advies en commentaar van je begeleider, en ook niet als iemand je tekst controleert op stijl-, taal en spelfouten. Soms bevatten de reglementen van de opleiding die je volgt daarover bepalingen.
6. In bepaalde gevallen kan zelfs citeren uit eigen werk als plagiaat worden beschouwd (soms aangeduid als 'autoplagiaat'). Als je een werkstuk dat je in opdracht hebt gemaakt voor een groot deel kopieert en een tweede keer inlevert voor een andere opdracht, dan lever je slechts één prestatie waar er twee werden gevraagd. Dat zal niet altijd als een bezwaar worden gezien, maar het is wel nodig dat je daarover praat met de betrokken docent.
7. Strikt genomen is het geen plagiaat als een groot deel van bijvoorbeeld een scriptie bestaat uit citaten met bronvermelding. Toch zullen weinig docenten er genoeg mee nemen als je bijdrage aan het stuk voornamelijk bestaat uit het knippen en plakken van teksten. Docenten zullen je immers houden aan de leerdoelstellingen van een onderwijseenheid. Bovendien kunnen zeer lange citaten een inbreuk vormen op het auteursrecht. Als stukken van anderen in hun geheel van essentieel belang zijn voor jouw werkstuk, verwijs er dan naar, eventueel met een korte samenvatting van de inhoud, zonder eruit te citeren.
8. Als een werkstuk of scriptie door meerdere studenten is vervaardigd, vermeld dan zo veel mogelijk welke bijdragen van wie afkomstig zijn.
9. In principe gelden dezelfde regels voor het kopiëren van delen van computerprogramma's. Als het gaat om gestandaardiseerde procedures die in veel programma's worden toegepast, dan kan niet van plagiaat worden gesproken; vaak is dan de oorspronkelijke auteur ook niet bekend. Het wordt wat anders als je het onderliggende idee, de aanpak van een heel programma overneemt, ook al is de precieze uitwerking niet identiek. Als je het vergelijkt met gewone taal, dan is het gebruik van woorden en algemeen gehanteerde zinnen geen plagiaat, maar het kopiëren van hele alinea's of de onderliggende ideeën en gedachten wel.

Bestrijding van plagiaat

Plagiaat is een vorm van fraude, en is dus strafbaar. Sinds enige tijd wordt in de Universiteit plagiaat actief bestreden. Scripties en werkstukken worden vaak met behulp van computerprogramma's geanalyseerd. Als plagiaat wordt bewezen, dan zal in de regel de betrokken examencommissie sancties opleggen. De zwaarte daarvan zal afhankelijk zijn van de ernst van het vergrijp, maar onder meer ook van de vraag of de student al eerder op fraude is betrapt. De zwaarste sanctie is uitsluiting van het afleggen van alle tentamens en examens voor de duur van één jaar. Dat kan bijvoorbeeld betekenen dat je scriptie pas een jaar later wordt beoordeeld; gedurende dat jaar kun je dus niet afstuderen. De sanctie kan ook slechts betrekking hebben op één of een paar tentamens, of voor een kortere periode gelden.

De Universiteit Leiden beschouwt plagiaat als een ernstig vergrijp waarop strenge straffen kunnen volgen.

<https://www.organisatiegids.universiteitleiden.nl/reglementen/algemeen/plagiaat>

BIJLAGE 2

Huisregels studenten tentamens Faculteit Governance and Global Affairs

De Broodfabriek

- ✓ Berg jassen en tassen op onder je stoel of tafel.
- ✓ Op de hoek van de tafel ligt je officiële legitimatie en LU-card.
- ✓ Eten en drinken is toegestaan, mits het stil gebeurt.
- ✓ Alle digitale en communicatie apparatuur moet zijn uitgeschakeld en opgeborgen in je tas (niet in je zakken).
- ✓ Je wordt tot uiterlijk 45 minuten na aanvangstijd van het tentamen toegelaten.
- ✓ De eerste 45 minuten mag je de zaal niet verlaten en kan je geen gebruik maken van het toilet.
- ✓ Steek je hand op wanneer je gebruik wilt maken van het toilet, wacht tot de surveillant je toestemming geeft.
- ✓ Als je de zaal hebt verlaten, kan je niet meer terug de locatie in.
- ✓ Het niet naleven van bovenstaande regels kan leiden tot uitsluiting van het tentamen.
- ✓ Bij het constateren van fraude zal de examinerator stappen ondernemen volgens de regels en procedures die staan omschreven in de Regels en Richtlijnen van de opleiding.

Digitaal tentamen

- ✓ Na het indienen van je digitale tentamen, verlaat je de zaal via de tafel van de surveillant zodat registratie en controle van indienen plaatsvindt. Alle papieren moeten worden ingeleverd.

Tentamen op papier

- ✓ Op ieder antwoordvel vul je je studentnummer en naam in.
- ✓ Je levert alle tentamenpapieren in bij de surveillant bij het verlaten van de zaal zodat registratie kan plaatsvinden.
- ✓ Alle papieren moeten worden ingeleverd.